

พม่า : พระอิตอิตที่วัดมनुหะ การสื่อสารทางการเมืองและตัวตน
Myanmar: Political Communication and Identity
in the Manuha Temple

มัลลิกา ภูมธนะ*
พระระพีณ พุทธิสารโร**

บทคัดย่อ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นช่องทางหนึ่งในกลไกของการสื่อสาร กรณีของพระเจ้ามनुหะ อดีตกษัตริย์แห่งรัฐมอญ ที่ต้องพ่ายแพ้และเสียอำนาจการปกครองที่ต่อพุกาม และถูกจับมาเป็นตัวประกัน แต่ก็ได้รับให้อิอนุญาตให้สร้างวัดในฐานะชาวพุทธ ซึ่งพระเจ้ามनुหะก็ใช้การสื่อสารความคิด ผ่านการสร้างศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา พร้อมสะท้อนพฤติกรรมเป็นแนวคิด อุดมคติทางการเมืองสู่สาธารณะจากศาสนวัตถุนั้น การตีความ “อิตอิต-คัซซัง” ผ่านองค์พระพุทธรูป เพื่อส่งสารและสื่อสถานะว่า “เจ้า-มनुหะ” ที่ครั้งหนึ่งเคยมีเอกราช-อธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ต้องมาตกเป็นประกันแห่งพุกามมีสถานะของความ “อิตอิต” เกินกว่าจะบรรยายด้วยความรู้สึก พระพุทธรูปจึงเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดต่อสถานะทางการเมืองของพระองค์ ซึ่งปรากฏอยู่ที่วัดมनुหะแห่งพุกามจนกระทั่งปัจจุบัน บทความนี้ต้องการศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองของพระเจ้ามनुหะ อดีตกษัตริย์แห่งรัฐมอญ ที่ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ผ่านสิ่งสร้างทางพุทธศาสนา วัดมनुหะ โดยใช้การศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัดและการสื่อสารทางการเมือง และการศึกษาจากสถานที่จริงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, การสื่อสารทางการเมือง, วัดมनुหะ

Abstract

Political communication is one of the maganism of communication as such a case study of the former king of Mon state named Manuha who lost power and rules to Bagan and was cativated as hostage and he was permitted to build temple as a Buddhist. He manipulated communication through Buddhist structure or

* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

building and this echoed by political concept, ideal to the public through the architectural interpretation “uneasiness-uncomforts” of the Buddha image in order to convey his office as the King once who used to be independent but then fell into hostage of Bagan beyond his expressions. Buddha image is therefore a tool for echoing his political position “The driver of downhearted” which appear at Manuha temple of Bagan until now. The article needs to study political communication through what appears to be the creation of a Buddhist temple, sacred Manuha. The study analyzes the use of documents on this temple through political communication and measurement and current occurrences.

Keywords: Buddhism, Political Communication, Manuha Temple

บทนำ

ระหว่างวันที่ 13-18 กรกฎาคม 2558 ได้มีโอกาสทัศนศึกษาในโครงการการศึกษาฐานกิจกรรมพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ 4 โดยโปรแกรมการท่องเที่ยวก็ไปหลายที่ด้วยกันในสถานที่สำคัญๆ ของพม่าเกือบครบก็ว่าได้ ซึ่งเห็นภาพรวมเกี่ยวกับภูมิประเทศของพม่า โดยเฉพาะกิจกรรมพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจสำคัญของการสรรสร้างวิถีสังคม และความเชื่อในพม่าได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นมรดกร่วมระหว่างพม่าไทย และประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาอื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ การเดินทางไปยังเมืองพุกาม ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่ง “ทะเลเจดีย์” (A Sea of Pagodas) ซึ่งเป็นคำเรียกของเมืองพุกาม (Bagan) และสัญลักษณ์ที่ปรากฏต่อประชาคมโลกย่อยลงไปนในรายละเอียดคนไทยส่วนใหญ่คงเคยได้ไป “วัดพระอิตออต” หรือในภาษาคำเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า “วัดมनुหะ” (Manuha Temple) มีคำถามเนื่องต่อไปว่าแล้วทำไมต้องอิตออต คำว่าอิตออตเป็นสภาวะของความซบซ่องใจ เป็่อน่าย ทูกระทม แต่การแสดงความรู้สึกแบบนี้เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ แล้วทำไมไปปรากฏในพระพุทธรูป ซึ่งในบทความนี้จะได้สะท้อนเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ข้อเท็จจริง ทศนะ ความรู้สึก และอารมณ์ของการสร้างงานสถาปัตยกรรมทางศาสนาที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา และส่งออกมาเป็นการสื่อสารทางการเมือง สภาพที่ทนไต่ยาก (ทุกข์) ต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะตัวประกัน หรือเชลยของกษัตริย์มอญในอดีต เมื่อมีโอกาสสร้างวัด จึงสื่อสารผ่านสิ่งสร้างนั้น เหมือนศิลปินสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกผ่านงานศิลปะที่ตัวเองสรรสร้างพระอิตออตที่วัดมनुหะ จึงเป็นความเชื่อ งานศิลปะ และการสื่อสารทางการเมืองผ่านการสะท้อนคิดออกมาในศาสนสถานสิ่งเชื่อ กับสิ่งที่ “ตัวประกันแห่งพุกาม” จะพึงกระทำได้

วัดมุนหะ สิ่งสร้างทางศาสนา สัญลักษณ์ “การเมือง” ที่แฝงอยู่

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการเมือง ระหว่างประชาชนกับรัฐ วัดมุนหะเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะเป็นศิลปะแบบพุกาม ก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ.1602/1059 เป็นวัดประจำพระองค์ มีความหมายเป็นสิ่งสร้างทางพระพุทธศาสนา ที่สะท้อนถึงสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นการสะท้อนคิดตามความเชื่อของชาวพุทธ กษัตริย์มอญทรงระบายนามรู้สึกในพระราชหฤทัยของพระองค์ในขณะที่ถูกกักบริเวณ ด้วยการให้สร้างพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดใหญ่จนค้ำวิหาร ขนาดด้วยพุทธสาวก และถูกเรียกขานว่า “พระอึดอัด” นัยของการสื่อสารเป็นการประชดพุกาม เมื่อครั้งที่พระองค์ตกเป็นเชลยของพระเจ้าอโนรธาที่เข้าตีเมืองสะเทิม เมืองหลวงของรัฐมอญ แล้วกวาดต้อนผู้คนมาที่พุกาม เมื่อปี ค.ศ.1057/1600 จากหลักฐานนั้นระบุว่า...พระเจ้ามุนหะและพระอัครมเหสีได้ถูกคุมขังไว้ที่มยินกาบาทางใต้ของพุกาม และในปี พ.ศ.1602/1059 พระเจ้าอโนรธาทรงมีพระราชานุญาตให้พระเจ้ามุนหะ สร้างวัดมุนหะขึ้น เพื่อทรงใช้เป็นที่พักพิงพระราชากุศล...” เมื่อมีพื้นที่ในการสื่อสารการแสดงออกต่อความเชื่อ และความคิดจึงเกิดขึ้น “...กษัตริย์มอญจึงได้ทรงระบายนามรู้สึกในพระราชหฤทัยของพระองค์ในระหว่างที่ทรงถูกคุมขัง ด้วยการสร้างพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดใหญ่จนค้ำวิหาร “พระอูระ” ของพระพุทธรูปมีขนาดโตพอ จนรู้สึกได้ถึงความอึดอัดที่ทับถมในจิตใจของพระเจ้ามุนหะ (King Manuha) กษัตริย์มอญที่ถูกจับตัวมาเป็นเชลยพร้อมมเหสี นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปปางไสยาสน์อีก 1 องค์ และพระพุทธรูปปางมารวิชัยอีก 2 องค์ จนทำให้วิหารดูคับแคบลงไปถนัดตา...”

แนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมือง โดยใช้มิติทางศาสนาและความเชื่อในฐานะรัฐกับผู้ครองรัฐปรากฏมาแต่ครั้งอดีตกาล เสาคอนของพระเจ้าอโศก (Pillars of Ashoka) ที่เป็นหลักเขตและความเชื่อต่อศาสนา (Singh, Upinder, 2008) อโรคยาศาลหรือโรงพยาบาลของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1720-1780/2263-2323) กษัตริย์แห่งอาณาจักรเขมรโบราณ (เดวิด พีแซนด์เลอร์, 2546) ดังปรากฏหลักฐานหนังสือจารึกพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (กรมศิลปากร, 2528) “เมื่อประชาชนมีโรคถึงความหายนะ ตามภาวะแห่งกรรมด้วยการสิ้นไปแห่งอายุเพราะบุญพระองค์ผู้เป็นราชา ได้กระทำโคที่สมบูรณ์ทั้งสาม เพื่อประกาศยุคอันประเสริฐ” หรือการสร้างพระธาตุพนมของกษัตริย์ลาวก็มีนัยยะของการเขตแดนและหรือการสร้างความสัมพันธ์ทางศาสนา แม้ในคราวฝรั่งเศสใช้เป็นหลักเขตปักปันเขตแดน ตามสนธิสัญญา พ.ศ.2436/1893 ด้วย (อุทัย ภัทรสุข, 2554: 101) การสร้างหลวงปู่ทวดให้เป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาและเขตแดนแห่งรัฐสยาม (วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ, 2550) นัยหนึ่งเป็นการสื่อสารโดยใช้มิติทางศาสนาความเชื่อ แนวคิดหนึ่งว่าด้วยหลัก

เขตแดนและบุญญาธิการแห่งรัฐ ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองนัยยะนี้ จึงเป็นทั้งการแสดงบุญญาธิการ “บารมี” และว่าด้วยการค้ำยันหลักเขตแดน ขยายอิทธิพลเชิงพื้นที่ หรือการสะท้อนถึงหลักเขตแดนได้ด้วยเช่นกัน การสื่อสารทางการเมืองหรือแนวคิดของรัฐในฐานะผู้ปกครองมีในหลายรูปแบบและมีมาแต่อดีต

ประวัติและพัฒนาการ พระอิตต์

พระเจ้าอนुरुทระเป็นกษัตริย์ปกครองอยู่ที่พะโค ได้รับนับถือพระพุทธศาสนาผ่านพระภิกษุชาวอมฤที่ชื่อชินอรหันต์มีหลักฐานว่า “ท่านสามารถชักนำให้พระเจ้าอนुरुทหันมาเลื่อมใสพุทธศาสนา นิกายเถรวาทได้” เมื่อหันมานับถือพระพุทธศาสนาแล้วต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านพระไตรปิฎก (หม่อง ทิน อ่อง, 2555: 33) บรรยายเหตุการณ์นี้ไว้ว่า “...พระเจ้าอนुरुท ทรงขอร้องต่อพระเจ้ามุนหะเจ้าเมืองสะเทิม ขอให้ส่งพระไตรปิฎกฉบับของนิกายเถรวาทมาให้พระองค์ฉบับหนึ่ง เจ้าเมืองสะเทิมตอบไปอย่างดูหมิ่นพร้อมทั้งเรียกพม่าว่า ‘ป่าเถื่อน’...” โดยหม่อง ทินอ่องให้ทัศนะไว้ 2 แนว ต่อการขอพระไตรปิฎกดังกล่าว คือ “...อาจจะเป็นการขอย่างจริงจังเพราะพม่าไม่มีพระไตรปิฎกดังกล่าว และขณะนั้นลังกาก็ตกอยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรโจฬะอินเดีย การที่จะคัดลอกขึ้นอีกฉบับหนึ่งคงกินแรงงานมาก และแทบจะเป็นไปไม่ได้ ด้วยชาตนักคัดลอกที่ชำนาญงานตลอดจนนักวิชาการในหมู่ชาวพม่า หรืออาจเป็นการใช้ภาษานักการทูตเรียกว่าสวามิภักดิ์” เมื่อการขอนัยยะหนึ่งเป็นการไม่สมควร อีกนัยหนึ่งมอญเป็นรัฐชาติที่รุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน จึงมองพม่าว่าเป็นพวก “ป่าเถื่อน” ผลก็คือการทำสงคราม “...กองทัพของพระเจ้าอนुरुท ยกลงมาถึงภาคใต้และเข้าล้อมเมืองสะเทิมหลังจากล้อมอยู่ 3 เดือน การรบก็เสร็จสิ้น...เมื่อสะเทิมยอมแพ้... กองทัพพม่าเข้าค้นเมืองได้พระไตรปิฎก จับพระเจ้ามุนหะใส่ตรวนทองคำและจับข้าราชการใส่หลังช้าง แห่แหนขบวนทัพที่ได้ชัยชนะไปตลอดทางจนถึงเมืองพุกาม พวกเขาที่ถูกกวาดต้อนไปกรุงพุกามในครั้งนี้มีทั้งพระสงฆ์ นักปราชญ์ นักเขียน จารึก และช่างฝีมือ พงศาวดารมอญบันทึกไว้ว่า “เมืองสะเทิมที่ยิ่งใหญ่เหลือแต่ซากและเจียบสงบจับใจ”(หม่อง ทิน อ่อง, 33) ในส่วนข้อมูลของ ดี.จี.อี ฮอลล์ [D.G.E. Hall] ให้ข้อมูลเสริมตรงนี้ไว้ว่า

“...ความสำเร็จที่สำคัญยิ่งของพระองค์ได้แก่ชัยชนะเหนืออาณาจักรมอญแห่งสะเทิม เชื่อกันว่าพระองค์ทรงอุปการะภิกษุมอญรูปหนึ่ง คือ ชินอรหันต์ ผู้ที่ทรงมอบหมายให้ชักจูงชาวพม่ามานับถือพุทธศาสนา นิกายหินยาน การกระทำนี้ก่อให้เกิดการชิงชัยกับคณะสงฆ์ซึ่งเรียกกันว่า อารี ซึ่งมีอำนาจทางตอนเหนือ พวกนี้นับถือนิกายมหายาน ปฏิบัติพิธีกรรมตามลัทธิตันตระและพิธีกรรมทางเพศอื่นๆ พระองค์ต้องการพระไตรปิฎกภาษาบาลีที่ถูกต้องมาสั่งสอนประชาชนพลเมือง จึงทรงเข้าตีและยึดครองสะเทิม เพราะที่นั่นมีพระไตรปิฎกภาษาบาลีที่ครบชุดถึง 30 ชุด และยังนำตัวพระเจ้ามกุฎกษัตริย์ของสะเทิม และกวาดต้อนพลเมืองทั้งหมด 30,000 คนไปเมืองพุกามด้วย

ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องราวที่บรรยายไว้ในพงศาวดารพม่า มหายาสะวิน ที่เขียนขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19...”

กอร์ดอน ลูซ (H.G. Luce, 1953: 1-19) ตั้งข้อสงสัยในอีกหลายเรื่องที่ได้ไว้ในพงศาวดารว่า “...การเข้ายึดเมืองสะเทิมใน ค.ศ.1057 ไม่น่าจะเป็นเพราะพระเจ้ามกุฎไม่ยอมถวายพระไตรปิฎก แต่พระเจ้าจันโนรธา เนื่องจากสะเทิมไม่มีพระไตรปิฎก มีแต่ชาดก และแม้พระเจ้าจันโนรธาจะทรงใส่พระทัยในพระพุทธศาสนามาก แต่ทรงเลื่อมใสในนิกายมหายาน มิใช่เป็นผู้นำในนิกายเถรวาท ฉะนั้นในขณะที่ยึดครองและเนรเทศพระเจ้ามกุฎไปยังพุกามเป็นความจริงในประวัติศาสตร์แต่เหตุผลของการรณรงค์นี้ก็ไม่ชัดเจน นอกจากว่าจุดประสงค์ที่สำคัญทางการเมืองของกษัตริย์คือการหาทางออกทะเล และปิดชายแดนของพระองค์จากการรุกรานจากภายนอก...” (ดี.จี.อี ฮอลล์, 2549: 151)

ภาพที่ 1 กษัตริย์มมู่หะ และพระมเหสีองค์ประกันแห่งพุกามกับภรรยาที่ “อิตอิด” ในฐานะตัวประกัน, ตั้งอยู่ในศาลารอบพระวิหารของพระอิตอิด

ที่มาภาพ : Website, http://board.trekkingthai.com/board/show.php?forum_id=2&topic_no=72213&topic_id=72799&sort=reply_id&by=desc&&page=2, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559

ข้อมูลของพระพรหมคุณาภรณ์ (2548 : 184) ก็ให้ไว้ไม่แตกต่างกันที่ว่า “...พระเจ้าอนุรุธ... หันมานับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทแล้วทรงมีพระราชศรัทธาแรงกล้า ได้ทรงมีพระราชสาส์นไปขอคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากกษัตริย์แห่งสะเทิม แต่กษัตริย์สะเทิมไม่ยินยอม พระองค์จึงกรีธาทัพไปตีเมืองสะเทิม ทรงนำพระไตรปิฎก 30 จบ วัตถุเคารพบูชาอันศักดิ์สิทธิ์ กับพระภิกษุชาวตะเลง ผู้รู้ธรรมแตกฉานบรรพบุรุษ 32 หลังช้างกลับมานครพุกาม...”

ในข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พระเจ้าอโนรธาจะไปด้วยเหตุผลในเรื่องพระไตรปิฎก/การรุกรับขยายพื้นที่/ความต้องการพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เพื่อการออกทางทะเล/การป้องกันการรุกรานก็ตาม แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์พระเจ้าอโนรธาได้ยกทัพไปแล้วมีชัยต่อรัฐมอญที่สะเทิม และได้คุมตัวพระเจ้ามหนูหะ พร้อมมเหสี และข้าทาสบริวาร โดยทั้งหมดถูกกวาดต้อนและชะลอมมายังเมืองพุกามที่ “มยีนกาบา” ตั้งอยู่ทางใต้ของพุกาม พระเจ้าอโนรธาทรงมีพระราชานุญาตให้พระเจ้ามหนูหะสร้างวัดเพื่อทรงใช้เป็นที่พักพิงพระราชาสกุล พระเจ้ามหนูหะจึงใช้โอกาสนี้สร้างปฏิมาพระแห่งนี้ขึ้นเพื่อระบายความคับข้องพระทัยของพระองค์ ลักษณะทางศิลปกรรม เป็นตัวอย่างอาคารประดิษฐานพระพุทธรูปหรือที่เรียกว่า “ปฏิมาพระ” ในศิลปะพุกามตอนต้น มีการวางผังแบบพิเศษโดยให้ปฏิมาพระจำนวน 4 หลังตั้งอยู่ติดกัน อันได้แก่ ปฏิมาพระของพระพุทธรูปนั่งจำนวนสามหลัง และพระพุทธรูปไสยาสน์จำนวนหนึ่งหลัง ภายในมีพระพุทธรูป 3 องค์เป็นพระนั่ง และ 1 องค์เป็นพระนอน ที่สร้างอย่างใหญ่เต็มพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงความอึดอัดในฐานะผู้แพ้ อึดอัดในฐานะ “พลัดที่เรือน” พระองค์สร้างวัดนี้ด้วยหวังว่าจะพ้นวิญญูะสงสาร และไม่ต้องพ่ายแพ้แก่ผู้ใดอีก โดยรูปแบบของศิลปะเป็นแบบมอญ ซึ่งในงานของหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล (2556: 303) ให้ทัศนะตรงนี้ไว้ว่า “...เพราะเหตุว่าพระเจ้าอนิรุทธรมหาราชทรงยกทัพมาตีเมืองสะเทิมหรือถะทอนของมอญได้ และทรงรับพุทธศาสนาที่อิเธรวาทไปจากมอญด้วย...”

ภาพที่ 2 พระอึดอัดสัญลักษณ์ของการสื่อสารทางการเมืองต่อสถานะของ
“องค์ประกันแห่งพุกาม”, ที่วัดมหนูหะ
ที่มา Website : <http://pantip.com/topic/31731028>, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559

ดังนั้นพระอิตอัถเกิดขึ้นด้วยบริบทของการเมืองระหว่างรัฐ ที่สัมพันธ์กันในเชิงอำนาจระหว่างรัฐ ว่าด้วยการควบคุมและการจัดการ ผลเป็นการสะท้อนคิดออกมาในรูปของศาสนาสถาบัน สิ่งสร้างที่มีเป้าหมายเพื่อการสื่อสาร/หรือการสื่อสารทางการเมืองของพระองค์จากรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าในทางการเมือง

ภาวะอัน “ต่ำต้อย” ของผู้ที่ต้อยกว่า

ความซับซ้อนใจ ความอึดอันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และสามารถนำมาเป็นกรณีเทียบเคียงจากเหตุการณ์ร่วมในอดีต ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่า ในความอึดอันนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยบริบทที่แตกต่างกัน ดังกรณี เหตุการณ์เมื่อ พ.ศ.2121/1578 ในการชนไก่ระหว่างพระนเรศวร (พระชันษา 23 ปี) กับไ้มังชัยสิงห์ ราชนัดดา พระมหาอุปราชาแห่งกรุงหงสาวดี ขณะที่ไ้ของพระนเรศวรกับไ้ของไ้มังชัยสิงห์ กำลังชนกันอย่างทรหด ต่างตัวต่างเข้าจิก ตีฟาดแข่ง แทงเดียวอย่างไม่ลดละอย่างคาดไม่ถึง ขณะที่ไ้ฟาดแข่งกันอย่างสุดลุดพลวัน เมื่อทั้งสองไ้พัวพันกันอยู่พักหนึ่ง ไ้ของพระมหาอุปราชก็มีอันล้มลุกไปต่อหน้าต่อตา มังชัยสิงห์จึงขัดเคืองตรัสประชดประชันหยามหยันออกมา อย่างผู้ถือดีว่ามีอำนาจเหนือกว่า “ไ้เฉลยตัวนี้เก่งจริงหนอ” สมเด็จพระนเรศวรจึงตรัสโต้ตอบเป็นเชิงทำอยู่ในที่ว่า “...ไ้เฉลยตัวนี้ อย่าว่าแต่จะตีกันอย่างไรก็พาในวังเหมือนอย่างวันนี้เลย ตีพันท่านเมืองกันก็ยั้งได้...” หรือในกรณีของคานธี กับเหตุการณ์ของการถูกโยนจากรถไฟดังมีหลักฐานปรากฏว่า “...มหัตมา คานธีต้องเดินทางจากเมืองเดอร์บันไปทำงานในฐานะทนายความ ที่เมืองปริโตเรีย ท่านมีตัวรถไฟชั้นหนึ่ง แต่ในระหว่างการเดินทางโดยรถไฟที่นั่นได้รับการดูถูกเหยียดหยามเรื่องสีผิวจากผู้โดยสารผิวขาว ซึ่งเรียกเจ้าหน้าที่มาไล่ท่านให้ไป อยู่ตู้สินค้า แม้จะแสดงตัวชั้นหนึ่งให้ดูก็ไม่เป็นผล...” (Dr. Sophana Srichampa, Dr. Amarjiva Lochan, 2552: 87) ความต่ำต้อยของคานธี กรณีถูกไล่ลงจากรถไฟด้วยเหตุผลของชั้นทางสังคม “ความต่ำต้อย” เป็นเงื่อนไขให้เกิดการยอมรับและไม่ยอมรับ ต่อสถานะชั้นทางสังคมและการอยู่ร่วมกันในฐานะมนุษย์คนหนึ่งในสังคม ดังนั้นย่อมเชื่อได้เลยว่าภาวะที่บีบคั้นของผู้ “ต่ำ” กว่าย่อมเป็นแรงบีบให้กลายเป็นความ “บีบคั้น” ของผู้ประสบชะตากรรมเช่นนั้น

ความ “คับข้อง-อึดอัด” ในฐานะองค์ประกันของหงษา ของพระองค์ดำ (พระนเรศวร) ในประวัติศาสตร์ไทย องค์ประกันของกรุงเทพฯ ไม่ว่าจะ “เจ้าอนุวงศ์” (ChaoAnuwong/ค.ศ.1767-1828/2310-2371) แห่งเวียงจันทน์ “...การถูกดูถูกเหยียดหยามจากเจ้านายฝ่ายสยามเมื่อคราวเข้าร่วมในพระราชพิธีปลงพระศพรัชกาลที่ 2 ที่กรุงเทพฯ...” (มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์, 2556: 20) นักองคค์ด้วง (Ang Duong/ค.ศ.1796-1860/2339-2403) แห่งกัมพูชา กับช่วงระยะเวลา 27 ปีที่กรุงเทพฯ หรือ “ดาร์รัศมี” แห่งล้านนา (จิรชาติ สันตะยศ, 2551) ในส่วนเจ้าอนุวงศ์ มีหลักฐานว่าความคับข้องของพระองค์ในฐานะตัวประกัน 12 ปีที่กรุงเทพฯ อันมีผลต่อการดำเนินนโยบาย

และวิเทศบายของพระองค์กรณีการสร้างพระพุทธรูปประจำพระองค์ (ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จ.อุบลราชธานี) เพื่อเป็นตัวแทนของพระแก้วในคราวถูก เคลื่อนย้ายมาพร้อมกับพระองค์ในวัยเยาว์ มายังกรุงเทพฯ ช่วง พ.ศ.2322 หรือการพึ่งพาเวียดนามต่อต้านไทยหลังถูกส่งไปเป็นเจ้าผู้ครองเวียงจันทน์แล้ว (มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์, 2556: 20-21) ภาพของการเมืองระหว่างรัฐต่อรัฐกลายเป็น “ความคับข้องใจ” อย่างแน่นอน และในความคับข้องเหล่านั้นคือการต่อต้าน หรือการสยบยอม กรณีของพระเจ้านุหะ เหมือนอยู่ในฐานะผู้ที่ “จำนน” ทางกายหรือสถานภาพทางการเมืองแปลว่ารัฐใหญ่ ได้มีการกระทำให้รัฐเล็กอย่างเราๆ ได้กลายเป็นส่วนเกินหรือต้องกระทำหรือไม่กระทำโดยประการทั้งปวง หากจำลองประวัติศาสตร์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาวะ “จำนน” ของบุคคลในประวัติศาสตร์ได้สะท้อนให้เห็นว่า ในฐานะกษัตริย์หรือยุวกษัตริย์ผู้พลัดที่นาคาที่อยู่จะพึงรู้สึกยอมเป็นไปได้อย่างไร พระเจ้านุหะจึงอยู่ในลักษณะอารมณ์ร่วมคือความคับข้องใจต่อการตกเป็นเชลยหรือตัวประกันแห่งพุกาม เมื่อมีช่องทางในการสื่อสาร หรือมีช่องทางใน การแสดงออกต่อความจริงผ่านความเชื่อ จึงสื่อสารต่อสาธารณชนด้วยการยืนยันออกมาว่า “เรา” คับข้องใจหรืออึดอัดต่อสถานะของ “องค์ประกัน” ผ่านพระพุทธรูปที่ทรงสร้างออกมา

การสื่อสารทางการเมืองผ่านการสร้างความเชื่อ ศาสนา วัด และพระพุทธรูป

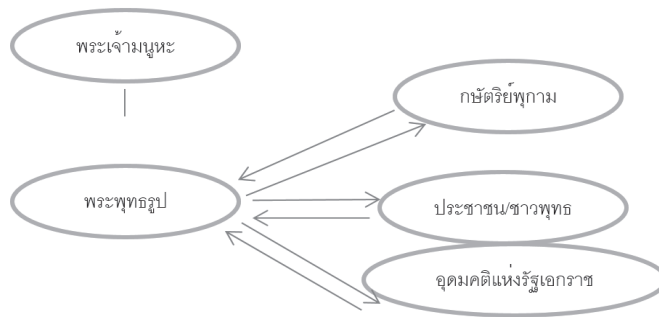
วัดมนูหะ (Manuha Temple) เป็นศาสนสถานสิ่งสร้างทางพระพุทธศาสนาที่มีนัยยะของการสื่อสารสะท้อนคิดออกมาเป็นการสื่อสารทางการเมืองต่อสถานะของพระองค์ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงให้เห็นเงื่อนไขเชิงบริบทของการเกิดขึ้นและจุดเชื่อมโยงได้ คือ

1. การสื่อสารผ่านความเชื่อ กล่าวคือ พระพุทธรูปที่ทรงสร้าง เป็นความเชื่อของกษัตริย์มนูหะ การสื่อสารในความเชื่อของตนเอง การที่พระเจ้าอนุรุทระ ได้ส่งทูตไปทูลขอพระไตรปิฎกต่อพระเจ้านุหะแห่งเมืองสะเทอม ซึ่งเป็นการแสดงความเชื่อไม่ตรีโดยใช้ศาสนาเป็นเงื่อนไข เป็นการแสดงออกต่อสิ่งเคารพร่วมทางศาสนาที่เป็นได้ ทั้งความสัมพันธ์ทั้งทางการเมืองและการศาสนาระหว่างรัฐ หากเทียบเคียงอาจเห็นความสัมพันธ์ดังกล่าวจากอดีตของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ แห่งอนูราธปุระ (Devanampiya Tissa of Anuradhapura/พ.ศ.236-276/307 BC-267 BC) ศรีลังกาขอพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ ต้นโพธิ์ จากอินเดียในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548: 321) พ่อขุนรามคำแหงขอพระพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราช (กรมการศาสนา, 2553: 126) พระนางแก้วเกงยา ซึ่งในเอกสารของยอร์ช เซเดส์ (Coedès, George, 1968) เรียกว่า Yot Kao หรือ Kao Lot Fa เจ้าหญิงจากกัมพูชา ทรงให้พระสวามีคือพระเจ้าฟ้าจุ่ม (Fa Ngum/ค.ศ.1316-1393/1859-1936) ทูลขอพระพุทธศาสนาจากเขมรไปสู่ลาว มีพระมหาปาสมันตเถระ และพระมหาเทพลังกาเป็นผู้นำพระพุทธศาสนาเถรวาทไปประดิษฐานในลาว (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558 : 193) หรือการที่พ่อขุนรามคำแหงทรงนำพระพุทธศาสนาลังกา

จากนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่ยังสุโขทัย (วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ, 2550: 1) การที่พระเจ้ากือนา แห่งเชียงใหม่ ทรงส่งราชทูตไปขอพระสุมนเถระจากสุโขทัยเพื่อสืบศาสนาในเชียงใหม่เมื่อประมาณ พ.ศ.1912 (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2549: 48) ภาพสะท้อนเหล่านี้อาจเป็นทั้งความเคารพ เป็นทั้งกลไกของการควบรวมในฐานะรัฐที่เหนือกว่าจะต้องให้อำนาจ และการยอมรับต่อ พระพุทธศาสนา การไม่ยอมรับถือเป็นการแข็งข้อต่ออำนาจทางการเมืองหรือการไม่ยอมรับต่อ อำนาจด้วยเหตุผลในเรื่องรัฐและความเชื่อต่อรัฐ ทำให้เกิดการกระทำที่เป็นการต่อต้านรวมไปถึง การไม่สนับสนุนให้เกิดการกระทำ หรือทำให้เกิดจนกระทั่งกลายเป็นกลไกของการเกิดขึ้นระหว่าง รัฐและศาสนา

2. การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การสื่อสารทางการเมืองนั้น ได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนส่งผลต่อภาพรวมจนกระทั่งทำให้เกิดการขอพระไตรปิฎกเป็นการสื่อสารอำนาจของรัฐที่ใหญ่กว่าเหนือกว่า มีกำลังเหนือกว่าเป็นการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้เกิดการยอมรับต่ออำนาจ ดังกรณี การขอพระขยาตารักษ์มีของสยามในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 (จิรัชชาติ สันติชัยศ, 2551) การขอवासก ขัตติยาด้วยแนวคิดเพื่อเป็นญาติกับพระศาสนาของพระเจ้าปเสนทิโกศลต่อกบิลพัสดุ์รัฐที่เล็กกว่า (พระระพิน พุทธิสาร, 2544) การทรงส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย พร้อมขอช้างเผือก 2 เชือก ของพม่า เมื่อ ค.ศ.1563/2106 ในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง (ค.ศ.1551-1581/2094-2124) ต่อกรุงศรีอยุธยาสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ.2091-2111/1548-1568) การให้และไม่ให้มีความหมายเป็นสงครามและการอ่อนข้อให้หงสาวดี ผลคือสงครามและทำให้ไทยเสียแก่พม่าในสงคราม ช้างเผือกและพระนเรศวร (พ.ศ.2098-พ.ศ.2148/1555-1605) ในขณะพระชนม์ 9 พรรษา ต้องไปเป็นองค์ประกันแห่งหงษาในคราวนั้นด้วย (GE Harvey, 1925, 167-170) ภาพลักษณ์ เหล่านี้เป็นการสะท้อนคิดเกี่ยวกับอำนาจ การใช้อำนาจ และการได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งรัฐ ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองผ่านรัฐที่ใหญ่กว่า เหนือกว่าจึงเกิดขึ้น ในกรณีของพุกามกับ สะเทิมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน การสื่อสารด้วยการขอพระไตรปิฎก ที่เป็นทั้งความเคารพต่อ พระพุทธศาสนาอันเป็นลักษณะร่วมก็คงไม่ผิด หรือการคุกคามก็อาจตีความและเป็นไปได้ จนกระทั่งนำไปสู่การใช้กำลังรบยึดอำนาจ และจับพระเจ้ามनुหะมาเป็นประกันแห่งพุกาม การสื่อสารหรือการแสดงออกทางการเมือง หรือการสื่อสารทางการเมืองต่อสถานะของตนเอง จึงเกิดขึ้น ดังกรณีของรัชกาลที่ 4 กษัตริย์แห่งสยามใช้ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในแบบฝรั่ง ที่วาดโดยชรวอินโขง ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับฝรั่งในยุคล่าอาณานิคม (ธวิท วงษ์พลาย, 2557: 117-120) เป็นเครื่องมือสื่อสาร เป็นกลไกทางการเมืองร่วมระหว่างรัฐต่อ รัฐ ดังนั้นการที่พระเจ้ามनुหะถูกอนุญาตให้สร้างวัด แต่วัดและการสร้างวัดกลายเป็นเครื่องมือ ในการสื่อสาร การทำพระองค์ใหญ่ในศิลปะแบบมอญ การใช้ความคับแค้นข้องใจเป็นเครื่องมือในการสะท้อนคิดว่า “ข้าพเจ้าอึดอัด” การสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะสุขสบายในนิเวศราชวัง

ของคนอื่น แต่ก็เพียง “ข้า” ที่เป็นรองเท่านั้น แนวคิดเหล่านี้จึงทำให้พระองค์สะท้อนออกมาในภายหลังผ่านการสร้างสถาปัตยกรรมทางศาสนา

ภาพที่ 3 รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของพระมनुหะ [ผู้เขียน]

การสื่อสารทางการเมืองของพระเจ้ามनुหะ ผ่านการสร้างพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา และการสะท้อนแนวคิดความเชื่อทั้งหมดให้เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการทางศาสนา และทั้งยังเป็นการสื่อสารถึงประชาชนที่รับรู้ข้อมูล และประชาชนของพระองค์ว่า “อิสระภายใต้ขอบเขต” พระเจ้ามनुหะจึงได้ทรงระบายนโยบายความรู้สึกในพระราชหฤทัยของพระองค์ในระหว่างที่ทรงถูกคุมขัง ด้วยการให้สร้างพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดใหญ่จนค้ำวิหาร ถูกเรียกขานว่า “พระอึดอัด” มาจนถึงทุกวันนี้ พระพุทธรูปเป็นลักษณะร่วม เป็นกลไกร่วมในการสื่อสารแปลว่าพม่าและมอญต่างฝ่ายต่างนับถือพระพุทธศาสนา และใช้ศาสนาและสิ่งเคารพเป็นกลไกร่วมในการสื่อสารต่อกันดังที่ปรากฏ

3. การสื่อสารความจริงในฐานะเป็นข้อเท็จจริง หมายถึง ข้อเท็จจริงในสภาพที่เป็นอยู่ กษัตริย์ที่ไร้บัลลังก์ หรือการอาศัยอยู่บ้านเรือนคนอื่น เหมือนเศรษฐีตกยาก ความเปลี่ยนแปลงแบบกลับด้าน ทำให้กษัตริย์ที่เคยมีราชฐานของตนเอง มีอำนาจในการบริหารสั่งการบังคับบัญชาด้วยตนเอง ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจ หรือมีผลต่อสภาพจิตไม่มากนักน้อย การแสดงออกผ่านสิ่งสร้างจึงเป็นการสะท้อนความจริงในฐานะที่เป็นสภาพการเป็นอยู่ดำเนินชีวิต และสภาพความรู้สึกที่แท้จริงในขณะนั้น

ดังนั้นในการสื่อสารทางการเมืองผ่านการสร้างความเชื่อ ศาสนา วัด และพระพุทธรูป จึงถูกนำมาเป็นช่องทางในการสื่อสาร และการสื่อสารของพระองค์ในฐานะที่เป็นตัวสารก็ประสบความสำเร็จ คือมีคนรับรู้ต่อสภาพความทุกข์ และความคับข้องใจของพระองค์ แม้ผลจะไม่มีเปลี่ยนแปลงใดๆ เลยในทางข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์

ศาสนา สู่การสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองของพระเจ้ามุนุหะ ในฐานะเชลยอยู่ในฐานะที่มีอาจต่อรองใดๆ ได้ ดังนั้นการสร้างพระนอกเหนือจากเป็นการสะท้อนความเชื่อทางศาสนา ยังเหมือนเป็นการสร้างสารเพื่อต่อรองหลายๆ ว่าเปลี่ยนแปลงได้ไหม? ประหนึ่งย้อนแย้งความเชื่อต่ออิสรภาพและการจงจำยอมมีความแตกต่าง รวมไปถึงการสื่อสารทางการเมืองระหว่างรัฐต่อรัฐ หากเอาแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของ ลาสเวลล์ (ค.ศ.1948) มาอธิบายร่วมกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารของพระเจ้ามุนุหะ อาจอธิบายได้ว่า

การเมืองของ ลาสเวลล์ (ค.ศ.1948)	
การสื่อสาร	การสื่อสารสถานะในฐานะตัวประกันแห่งพุกาม
ใคร	พระเจ้ามุนุหะ กษัตริย์แห่งเมืองมอญที่ถูกจับมาเป็นเชลย
กล่าวอะไร	ความอึดอัด คับข้องใจ ในฐานะเชลย ในฐานะตัวประกันที่ไม่อาจทำอะไรได้ตามสะดวกเหมือนที่เคยทำ หรือเคยเป็น
ช่องทางใด	การสร้างวัด สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ในที่แคบ อธิบายถึงความคับข้องใจ อึดอัดใจ และความต้องการอิสรภาพ
ถึงใคร	กษัตริย์แห่งพุกามหรือพระเจ้าอนุรุธะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาและให้พระเจ้ามุนุหะเป็นผู้สร้างพระพุทธรูปและประชาชนชาวมอญหรือชาวพม่าด้วย
เกิดผลอะไร	การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง/ซึ่งในข้อเท็จจริงไม่ได้เกิดขึ้น/แต่สะท้อนให้เห็นว่าพระเจ้ามุนุหะ ส่งสารของความคับข้องใจ

ตารางที่ 1 รูปแบบการเมืองของ ลาสเวลล์ (ค.ศ.1948)

จากตารางอธิบายได้ว่า การสื่อสารเป็นกลไกร่วมของการสื่อสารทางการเมือง สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านช่องทางของสารในแต่ละชนิด ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันและกัน ทำให้เกิดการยอมรับ/หรือไม่ยอมรับ และเป็นแนวทางปฏิบัติ/ ทั้งทำให้เกิดการขับเคลื่อนต่อความเชื่อโลกทัศน์และแนวทางการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ทำให้เราเห็นว่ากลไกเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อทางการเมือง การสื่อสารกลไกทางการเมือง และข้อเท็จจริงต่อสภาพการณ์ของสถานการณ์เมืองในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันไป แต่บทสรุปที่ได้คือการสื่อสารนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถึงไม่เปลี่ยนแปลงก็ทำให้ทราบว่าเกิดอะไรขึ้นในบริบททางการเมืองนั้นๆ

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบสูตรการสื่อสารของลาสเวลล์กับองค์ประกอบของการสื่อสาร
(แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์, <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php>,

สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559

จากภาพสะท้อนคิดได้ประการหนึ่งคือกษัตริย์ในฐานะผู้ส่งสาร ซึ่งตัวสารอาจเป็น ความคับแค้นข้องใจ อาจรวมไปถึงความคับข้องใจที่เกิดขึ้น ผ่านช่องทางการสื่อสาร ซึ่งหมายถึง พระพุทธรูป ความเชื่อและศาสนา เพื่อสะท้อนไปถึงกษัตริย์พม่า หรือประชาชนของพระองค์ว่าเป็น ความข่มขืน ทุกข์ยาก เจ็บปวดต่อสิ่งที่เกิดขึ้น รวมไปถึงความเจ็บปวดที่ได้รับ ด้วยวิธีการและกลวิธี อันไม่เหมาะสม ซึ่งอธิบายเสริมได้ คือ

1. ใคร (Who) เป็นผู้ส่งหรือผู้ทำการสื่อสาร เช่น ในการอ่านข่าว ผู้อ่านข่าวเป็นผู้ส่ง ข่าวสารไปยังผู้ฟังที่บ้าน ในสถานการณ์ในห้องเรียนธรรมดาก็เช่นเดียวกัน ย่อมเป็นการพูดระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน หรือการที่ผู้เรียนกลายเป็นผู้ส่งโดยมีการตอบสนองกลับไปยังผู้สอน แต่ถ้าเป็นการสอนโดยใช้ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ตัวผู้ส่งก็คือภาพยนตร์หรือโทรทัศน์นั้น ในข้อเท็จจริงนี้ พระเจ้ามनुหะ หรือพระสุธรรมวดี กษัตริย์แห่งเมืองมอญ สื่อสารกับกษัตริย์แห่งพุกามและประชาชน ของพระองค์ต่อสภาพความรู้สึก และข้อเท็จจริงต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่

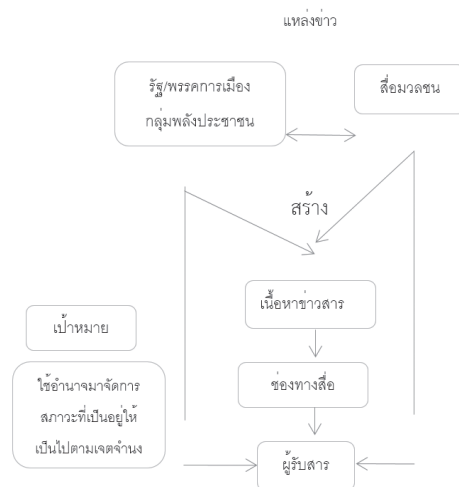
2. พูดอะไร ด้วยวัตถุประสงค์อะไร (Says What, With What Purpose) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาข่าวสารที่ส่งไป ผู้ส่งจะส่งเนื้อหาอะไร โดยอาจเป็นข่าวสารธรรมดาเพื่อให้ผู้รับ ทราบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละวัน หรืออาจเป็นการให้ความรู้โดยที่ผู้สอนจะ ต้องทราบว่าจะสอนเรื่องอะไร ทำไม่จึงจะสอนเรื่องนั้น สอนเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และคาดว่าจะได้ รับการตอบสนองจากผู้เรียนอย่างไรบ้าง ในข้อเท็จจริงกรณีของพระเจ้ามनुหะ คือการส่งสารเพื่อ สะท้อนคิดออกมาต่อความเป็นอยู่ ความรู้สึกต่อสภาพอันได้รับ หรือการตกเป็นผู้ที่ไร้อิสรภาพใน บ้านเมืองอื่น รวมไปถึงการสะท้อนคิดออกมาให้เป็นที่รู้สึกอย่างไร โดยอาจคาดหวังเป็นการ เปลี่ยนแปลง แม้ในข้อเท็จจริงอาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ

3. โดยใช้วิธีการและช่องทางใด (By What Means, In What Channel) ผู้ส่ง ทำการส่งข่าวสารโดยการพูด การแสดงกิริยาท่าทาง ใช้ภาพ ฯลฯ หรืออาจจะใช้อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า เช่น ไมโครโฟน หรือเครื่องฉายภาพยนตร์ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาข่าวสารให้ผู้รับรับได้โดยสะดวก ถ้าเป็นในการเรียนการสอน ผู้สอนอาจจะสอนโดยการบรรยายหรือใช้สื่อการสอนต่างๆ เพื่อช่วยใน

การส่งเนื้อหาบทเรียนไปให้ผู้เรียนรับและเข้าใจได้อย่างถูกต้อง กรณีของพระเจ้ามุนหะ ใช้การสื่อสารผ่านความเชื่อที่ถูกต้องอนุญาตให้สร้างวัด และพระพุทธรูป การสื่อสารด้วยพระพุทธรูปและสิ่งเคารพทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองและสภาพข้อเท็จจริงของพระองค์

4. ส่งไปยังใคร ในสถานการณ์อะไร (To Whom, In What Situation) ผู้ส่งจะส่งข่าวสารไปยังผู้รับเป็นใครบ้าง เนื่องในโอกาสอะไร เช่น การอ่านข่าวเพื่อให้ผู้ฟังทางบ้านทราบข่าวสารประจำวัน หรือแสดงการทำกับข้าวให้กลุ่มแม่บ้านชม ผู้ส่งย่อมต้องทราบว่าผู้รับเป็นกลุ่มใดบ้างเพื่อสามารถเลือกสรรเนื้อหาและวิธีการส่งให้เหมาะสมกับผู้รับ กรณีของพระเจ้ามุนหะ ใช้การส่งผ่านความเชื่อที่เรียกว่า “ศรัทธา” ต่อพระพุทธศาสนา และศาสนสถานดังนั้นการส่งจึงถึงพระเจ้าอนูรุทธ์ ประชาชนชาวพุททาม และประชาชนของพระองค์ ในสถานการณ์ของความเป็นจริงต่อการเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นสภาพข้อเท็จจริงในเวลานั้นและ/หรือขณะนั้น

5. ได้ผลอย่างไรในปัจจุบันและอนาคต (With What Effect, Immediate and Long Term?) การส่งข่าวสารนั้นเพื่อให้ผู้รับฟังผ่านไปเฉย ๆ หรือจดจำด้วยซึ่งต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่แตกต่างกัน และเช่นเดียวกันกับในการเรียนการสอนที่จะได้ผลนั้นผู้สอนจะต้องตระหนกอยู่เสมอว่าเมื่อสอนแล้วผู้เรียนจะได้รับความรู้มากน้อยเท่าใด และสามารถจดจำความรู้ที่ได้รับนั้นได้นานเพียงใด กรณีของพระเจ้ามุนหะผลที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้ยืนยันหรือสะท้อนการเปลี่ยนแปลงอย่างใดในเชิงของการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลง แต่ได้มีผลเป็นกลไกของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จในตัวสาร แต่ไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง อาจสะท้อนข้อเท็จจริงของช่วงเวลาและสะท้อนข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในช่วงเวลานั้นเท่านั้น

ภาพที่ 5 กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของเกียวิทซ์ และบลูเมอร์
(Gurevitch & Blumler, 1977) (สุภาพรณ์ ตังอินทร์, 2553: 19)

จากแผนภาพแนวคิดของเกียวิทซ์ และบามเมอร์ (Gurevitch&Blumler,1977) สะท้อนคิดให้เห็นว่าสารและสิ่งที่เกิดขึ้นจากตัวสารมีเป้าหมายเป็นการเมืองและผลกระทบทางการเมือง ซึ่งอาจจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงด้วยหรือไม่นั้นเป็นเงื่อนไขเชิงภาคต่อ และหากวิเคราะห์ตามสภาพจริงที่เกิดขึ้น โดยใช้แนวคิดทางการเมืองทั้งของลาสเวลล์ และเกียวิทซ์ และบามเมอร์ อาจนำมาเทียบเคียงสะท้อนคิดต่อไปได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละประเด็นแต่ละกรณี ในส่วนของพระเจ้ามनुหะเอง เมื่อใช้การสื่อสารสะท้อนความ “อึดอัด” ผ่านพระพุทธรูปที่สร้างขึ้น อาจไม่ได้เป็นการยืนยันต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ว่าเป็นอย่างไร แต่เป็นการสะท้อนคิดต่อไปว่า ผลที่เกิดขึ้นมีผลเป็นข้อเท็จจริงและเชิงประจักษ์อย่างไร ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงใดๆ

สรุป

วัดพระอึดอัด กับการสื่อสารทางการเมือง กรณีของพระเจ้ามनुหะในทางการสื่อสารถือเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารความคิด ระหว่างรัฐกับรัฐ หรือผู้ปกครองกับประชาชน จากสถานะของพระองค์เองในฐานะองค์ประกัน กับองค์อภิปัตย์ที่มีอำนาจรัฐเหนือกว่าในขณะนั้น หรืออาจเป็นการส่งสารระหว่างรัฐ(น้อย) กับรัฐที่ใหญ่กว่า เป็นช่องทางในการสะท้อนคิดให้เห็นถึงช่องทางการสื่อสารระหว่างความจริง ความเชื่อ สถานะทางการเมือง และบทบาทที่จะสามารถแสดงออกได้ การสื่อสารด้วยโลกทัศน์ทางศาสนาในฐานะเจ้าประเทศราชผ่านวัดและพระพุทธรูปที่จัดสร้างได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าช่องทางการสื่อสารมีได้หลายช่องทาง และในช่องทางเหล่านั้นได้แสดงออกผ่านโลกทัศน์ทางศาสนาตามที่ปรากฏที่วัดพระอึดอัด (Manuha Temple) ของพระเจ้ามनुหะและพระสุเมธธรรมวดี ดังที่ปรากฏแล้วในอดีต แม้ในการสื่อสารจะไม่ปรากฏผลใดๆ แต่สิ่งที่ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงคือการสื่อสารได้เกิดขึ้นภายใต้อุดมคติ และการคิดจากฐานของการเมืองสู่มิติทางศาสนาต่อผู้ปกครองและประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2558). *จารึกพระเจ้าชัยวรมันที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศาสนา. (2553). *ความเป็นมาของศาสนาพุทธในประเทศไทย*. กรมการศาสนา: กระทรวงวัฒนธรรม.
- จิระชาติ สันติยะศ. (2551). *การสร้าง “พระราชชายาเจ้าดารารัศมี” ให้เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ทศวรรษ 2500-ปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2552). *พม่าประวัติศาสตร์และการเมือง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ดี.จี.อี ฮอลล์, (2549). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ภาคพิสดาร/ A History of South-East Asia*. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เดวิด แชนด์เลอร์. (2551). *ประวัติศาสตร์กัมพูชา: History of Cambodia*. แปลโดย พรรณงาม เก้าธรรมสาร และคณะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นวพรรณ ภัทรมูล. (2559). “โรงพยาบาล” ในจารึกพระเจ้าชัยวรมันที่ 7. แหล่งที่มาออนไลน์ http://www.sac.or.th/main/article_detail.php?article_id=104&category_id=19 สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2559.
- แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์, ออนไลน์: <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php>, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559.
- ธวิท วงษ์ปลาย. (2557). *การเมืองในจิตรกรรม: แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์. ศิลปศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ที่มาออนไลน์: [http://ir.swu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/3739/Thawit_W.pdf?sequence=1]*
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2549). *การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรม พระพุทธศาสนาเรื่องอานิสงส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา*, ปริญญาานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพิน พุทธิสาร. (2554). “ความรุนแรงครั้งพุทธกาล: กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยวงศ์”, สารนิพนธ์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นินิเมียนต์, (2543). *พม่า กับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ.1885-1895: Burmar's Struggle Against British Imperialism, 1885-1895*, ฉลอง สุนทราวาณิช ผู้แปล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์, (2556). *ประวัติศาสตร์ลาว: A History of Laos*. แปลโดย จิราภรณ์ วิญญรัตน์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- หม่อง ทิน อ่อง. (2551). *ประวัติศาสตร์พม่า (A History of Burma)*. เพ็ชรี สุมิตร แปล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล. (2556). *ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง: อินเดีย ลังกา ขวาม ขอม พม่า ลาว*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มติชน.

- วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ. (2550). *คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ.1726-พ.ศ.2006*.
วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาภรณ์ ดิ่งอินทร์. (2553). *กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่ง
กำนัน. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- อาณัติ อนันตภาค, (2556). *ประวัติศาสตร์พม่า: แผ่นดินแห่งความแตกแยก*. กรุงเทพฯ:
ยิป ซี กรุ๊ป.
- อุทัย ภัทรสุข (2554). *การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน
ลุ่มแม่น้ำโขง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา).
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- Dr. Sophana Srichampa Dr. Amarjiva Lochan (2552). *แนวคิดและภูมิปัญญาของอินเดีย
ครั้งที่ 1 (The First “Indian Ideas and Thoughts” Annual Seminar)* สถาบันวิจัย
ภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำ
ประเทศไทย (Embassy of India, Thailand).
- Coedès, George (1968). Walter F. Vella, ed. *The Indianized States of Southeast
Asia*. trans.Susan Brown Cowing. University of Hawaii Press.
- GE Harvey (1925). *History of Burma*. London: Frank Cass & Co. Ltd.
- H.G.Luce. *Mons of the Pagan Dynasty*, ใน JBRS เล่ม 36 ตอนที่ 1 สิงหาคม 1953
หน้า 1-19.
- Singh, Upinde. (2008). *A History of Ancient and Early Medieval India : From the
Stone Age to the 12th Century*. New Delhi: Pearson Education. p. 358.